

V Praze 23. března 2004

Vážený

doc. MUDr. Antonín Jabor, CSc.

předseda České společnosti klinické biochemie ČLS JEP

Oddělení klinické biochemie a hematologie

Nemocnice Kladno

Vančurova 1548

272 59 Kladno

elektronickou poštou.

naše sp. zn: 1630/201

Věc: status rizikového pracoviště u klinických laboratoří, resp. oddělení klinické biochemie

Vážený pane docente,

dovolujeme si tímto v návaznosti na Váš dotaz z 16. března 2004, totiž zda laboratoře, resp. oddělení klinické biochemie (hematologie, imunologie) mají za platné právní úpravy status rizikového pracoviště, a na základě informací Vámi poskytnutých, předložit toto naše právní stanovisko:

I.

Dle platné právní úpravy jsou pracoviště jako laboratoře nebo oddělení klinické biochemie (příp. oddělení klinické hematologie, imunologie) pracovišti, na nichž se vykonávají rizikové práce ve smyslu ust. § 39 odst. 1 zák.č. 258/2000 Sb., v platném znění.

Odůvodnění:

Podle ustanovení § 37 odst. 1 zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v platném znění („o.v.z.“), se práce vykonávané na příslušném pracovišti, zařazují dle míry výskytu faktorů, které mohou ovlivnit zdraví zaměstnanců, a jejich rizikovosti pro zdraví člověka, do čtyř kategorií.

JCA

INTERNATIONAL NETWORK OF LAWYERS

ATHENS BADEN (VIENNA) BRATISLAVA BRUSSEL BUDAPEST KÖLN LEIPZIG LIMASSOL LISBOA LJUBLJANA

LONDON LUXEMBURG MADRID NICOSIA PARIS PRAGUE RIGA ROME ROTTERDAM TALLINN

WARSAW ZAGREB ZÜRICH

Důležité je, že uvedené ustanovení má na mysli již ohrožující, tj. potenciálně pro lidské zdraví nebezpečné faktory, nikoliv jen faktory již nutně přímo poškozují zdraví (arg. slov zákona „mohou“) . Dále se tyto faktory a míra jejich rizikovosti vztahují nejen na pracovníky, ale i na všechny fyzické osoby, jejichž zdraví může být takto ohroženo.

Podle věty druhé shora citovaného ustanovení kritéria, faktory a limity pro zařazení prací do kategorií stanoví prováděcí právní předpis. Tímto prováděcím právním předpisem je v současnosti vyhláška Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli (vyhláška o kategorizaci prací - „v.k.p.“), která nabyla účinnosti dnem 1. ledna 2004, a která byla vydána na základě zmocňovacího ustanovení § 108 odst. 1 o.v.z.

Podle ustanovení § 39 odst. 1 o.v.z. se rizikovou prací rozumí mj. práce zařazená do kategorie třetí a čtvrté.

Podle ustanovení § 1 odst. 2 v.k.p. se faktorem pro účely citované vyhlášky rozumí fyzikální, chemické a biologické činitele, prach, fyzická zátěž, zátěž teplem a chladem, psychická a zraková zátěž a další faktory (dle ust. § 82 odst. 2 písm. f) zák.č. 274/2003 Sb.), které mohou mít nebo mají vliv na zdraví. Vzhledem k charakteru pracovišť a prací na nich vykonávaných, tj. laboratoří a oddělení klinické biochemie (hematologie, imunologie), o něž se v tomto rozboru jedná, je zjevné, že klíčovým faktorem (nikoliv samozřejmě jediným) pro zařazení práce na uvedených pracovištích vykonávané do příslušné kategorie budou biologické činitele.

V ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) v.k.p. zákonodárce určil, že za práce třetí kategorie se považují také práce, při nichž jsou naplňována další kritéria pro zařazení práce do kategorie třetí podle přílohy č. 1 právě citované vyhlášky. Příloha č. 1 pak v bodě 12. pod rubrikou „Práce s biologickými činiteli“ stanoví tato další kritéria, a to tak, že do kategorie třetí se zařazují práce, jejichž obvyklou součástí jsou činnosti spojené s vědomým záměrem zacházet **s biologickými činiteli 2. a 3. skupiny** nebo jejich **zdroji** nebo jejich **přenašeči**.

Seznam biologických činitelů skupin 2. až 4. je uveden v příloze č. 10 nařízení vlády České republiky č. 178/2001 Sb., ve znění nařízení vlády č. 523/2002 Sb.

Podle ust. § 22 odst. 1 tohoto nařízení vlády se z právního hlediska za biologické činitele považují všechny mikroorganismy, buněčné kultury a endoparaziti, kteří mohou vyvolat

infekční onemocnění a alergické nebo toxické projevy, přičemž pod pojmem mikroorganismus se rozumí mikrobiologický objekt buněčný nebo nebuněčný, schopný replikace nebo přenosu genetického materiálu (v tomto případě jde z právního hlediska o tzv. legální definici, která je odvozena z poznatků lékařské vědy). Pod pojmem buněčná kultura se pak rozumí buňky pocházející z mnohobuněčného organismu, které rostou in vitro.

Podle ustanovení § 22 odst. 2 uvedeného nařízení vlády se biologické činitele třídí podle míry rizika infekce do čtyř skupin. Pro účely tohoto rozboru je rozhodující, že za biologický činitel skupiny 2. se považují ty biologické činitele, které mohou způsobit onemocnění člověka a mohou být nebezpečím pro zaměstnance (rozumí se na příslušném pracovišti), přičemž je nepravděpodobné, že by se rozšířily do prostředí mimo pracoviště a obvykle je dostupná účinná profylaxe nebo léčba případného onemocnění.

Za biologický činitel skupiny 3. se považují ty biologické činitele, které mohou způsobit závažné onemocnění člověka a které představují závažné nebezpečí pro zaměstnance i nebezpečí z hlediska možnosti rozšíření do prostředí mimo pracoviště, přičemž obvykle je dostupná účinná profylaxe nebo léčba případného onemocnění.¹

Ministerstvo zdravotnictví v roli zákonodárce pak přímo v příloze č. 10 k uvedenému nařízení uvedlo seznam biologických činitelů i s jejich přímým zařazením do skupin rizikovosti.

Jestliže se tedy v laboratořích a na odděleních klinické biochemie (hematologie, imunologie) s vědomým záměrem zachází s biologickými činiteli 2. a 3. skupiny nebo jejich zdroji nebo přenašeči, a jak nám byl sděleno, tak tomu skutečně je, pak se na uvedených pracovištích vykonávají rizikové práce. Q.E.D.

II.

Podle ust. § 37 odst. 2 o.v.z. o zařazení prací do třetí nebo čtvrté kategorie rozhoduje příslušný orgán ochrany veřejného zdraví, tímto orgánem je ve smyslu ust. § 82 odst. 2 písm. c) a d) o.v.z. vždy místně příslušná krajská hygienická stanice, v jejímž správním obvodu² se nachází dotčené pracoviště, ledaže zákon č. 18/1997 Sb., atomový zákon, v platném znění, stanoví jinak.

¹ právě uvedené definice jsou pak doslovným překladem čl. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady číslo 2000/54/ES ze dne 18. září 2000, o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí biologickým činitelům při práci)

² sídla a správní obvody hygienických stanic jsou uvedeny v příloze č. 2 k o.v.z.

Krajská hygienická stanice o zařazení práce do kategorie třetí nebo čtvrté rozhoduje buď na návrh zaměstnavatele, který zaměstnává v pracovněprávním nebo jiném obdobném pracovním vztahu osoby vykonávající práce uvedených kategorií, nebo z vlastního podnětu.

V praxi bude ve většině případů zaměstnavatelem právnická osoba, která provozuje příslušné zdravotnické zařízení, v němž se nachází pracoviště, na němž se dotčené práce vykonávají.

Přitom zaměstnavatel, stejně jako osoby uvedené v ust. § 43 o.v.z. (jde o podnikatele, kteří nejsou zaměstnavateli, a které tudíž pro účely tohoto rozboru lze pominout), je povinen příslušný návrh na zařazení prací do kategorie třetí nebo čtvrté neprodleně krajské hygienické stanici podat, stejně jako oznámit změny podmínek výkonu práce, které mají vliv na její zařazení do kategorie třetí nebo čtvrté (ust. § 37 odst. 2, 5 o.v.z.).

Rozhodnutí krajské hygienické stanice o zařazení prací do kategorie prací je rozhodnutím orgánu správy státní na úseku ochrany veřejného zdraví jako správního úřadu, a toto rozhodnutí je vydáváno v řízení podle správního řádu – zák. č. 71/1967 Sb., v patném znění (sp.ř.), neboť toto rozhodování není vyloučeno z režimu správního řádu (ust. § 94 o.v.z.). Přitom ovšem o.v.z. v témže ustanovení (§ 94 odst. 2) omezuje okruh účastníků tohoto řízení tak, že účastníkem tohoto řízení je pouze zaměstnavatel nebo osoba dle ust. § 43 o.v.z.

Vzhledem k tomu, že uvedené rozhodnutí o zařazení vykonávané práce do příslušné kategorie je správním rozhodnutím (tzv. individuálním správním aktem), jsou na jeho obsah i formu kladeny správním řádem nepominutelné požadavky:

Především takové rozhodnutí musí být v souladu se zákony a ostatními právními předpisy (tj. také vyhláškami a nařízeními včetně příloh vydanými k jejich provedení), musí být vydáno orgánem k tomu příslušným, vycházet ze spolehlivě zjištěného stavu věci (tzv. zásada materiální pravdy, tj. správní orgán se nesmí spokojit pouze se svým úsudkem či jen tvrzením důkazně nepodloženým) a obsahovat předepsané náležitosti (§ 46 sp.ř.).

Náležitosti takového rozhodnutí jsou pak uvedeny v ust. § 47 sp.ř.:

Rozhodnutí tak musí obsahovat výrok, odůvodnění a poučení o odvolání. Odůvodnění není třeba, vyhovuje-li se všem účastníkům řízení v plném rozsahu. Výrok obsahuje dále rozhodnutí ve věci s uvedením ustanovení právního předpisu, podle něhož bylo rozhodnuto.

V odůvodnění rozhodnutí správní úřad musí uvést, které skutečnosti byly podkladem rozhodnutí, jakými úvahami byl veden při hodnocení důkazů a při použití právních předpisů, na základě kterých rozhodoval.

Poučení o odvolání musí obsahovat údaj, zda je rozhodnutí konečné nebo zda se lze proti němu odvolat, a to v jaké lhůtě, ke kterému úřadu a kde lze odvolání podat.

V písemném vyhotovení rozhodnutí se rovněž musí uvést správní úřad, který rozhodnutí vydal, datum vydání rozhodnutí, jméno a příjmení, resp. název účastníků řízení. Rozhodnutí musí být opatřeno úředním razítkem a podepsáno s uvedením jména, příjmení a funkce oprávněné osoby.

Proti rozhodnutí krajské hygienické stanice je přípustné odvolání (§ 53 a násl. sp.ř.). Odvolání je nutno podat ve lhůtě 15 dnů od dne oznámení (doručení rozhodnutí), a to u správního úřadu, který je vydal, v tomto případě tedy u krajské hygienické stanice.

Odvolacím orgánem (tedy orgánem, který bude o odvolání rozhodovat) proti rozhodnutí krajské hygienické stanice bude v souladu s ust. § 58 sp.ř. Ministerstvo zdravotnictví České republiky.

Správní řád umožňuje, aby správní úřad, jehož rozhodnutí je odvoláním napadeno, sám o odvolání rozhodl tak, že odvolání v plném rozsahu vyhoví a jestliže se napadené rozhodnutí netýká jiného účastníka řízení než odvolatele nebo jestliže s tím ostatní účastníci řízení souhlasili.³

Proti rozhodnutí ministerstva o odvolání se již nelze dále odvolat (ust. § 59 odst. 4 sp.ř.) a správní řízení je tak skončeno.

Nicméně proti takovému rozhodnutí vydanému ve správním řízení poskytuje český právní řád další opravný prostředek, jím je tzv. správní žaloba ve smyslu zák.č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, v platném znění („s.ř.s.“).

³ uvedený právní institut se nazývá autoremedura a je upraven v ust. § 57 odst. 1) sp.ř. Lze mít zato, že v případech rozhodování o zařazení prací do kategorií by měl účastník řízení vždy navrhnout autoremeduru, neboť jde ve valné většině tohoto druhu rozhodování v základu o zjištění, resp. konstataci skutkového stavu metaprávního

Tato žaloba je přípustná dle ust. § 4 odst. 1) písm. a) s.ř.s. též proti rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy orgánem moci výkonné (což ministerstvo nepochybně je, srov. ust. čl. 79 zák.č. 1/1993 Sb., Ústavy ČR, jakož i její systematiku).

Správní žalobu lze podat až po vyčerpání řádných opravných prostředků, které zákon poskytuje (ust. § 5 s.ř.s), tj. v tomto případě až po rozhodnutí o případném odvolání. Je tedy tato žaloba přípustná jen proti rozhodnutí ministerstva o odvolání, nikoliv proti rozhodnutí krajské hygienické stanice.

Žaloba a řízení o ní je upraveno zejména v ust. § 65 a násl. s.ř.s., a to v zásadě ve lhůtě dvou měsíců poté, kdy rozhodnutí bylo žalobci oznámeno doručením písemného vyhotovení. Soudem, který bude o správní žalobě tohoto druhu a v těchto věcech rozhodovat, bude Městský soud v Praze, a to jeho specializovaný správní senát (ust. § 31 odst. 1 a § 7 odst. 1, 2 s.ř.s.).

Proti rozhodnutí správního soudu, jímž je v tomto případě Městský soud v Praze, pak je přípustná ve lhůtě dvou týdnů od doručení rozhodnutí správního soudu I. stupně tzv. kasační stížnost dle ust. § 102 a násl. s.ř.s. Nicméně kasační stížnost je omezena co do důvodů uvedených v ust. § 103 s.ř.s. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud se sídlem v Brně. Zvláštnost tohoto typu řízení spočívá v tom, že Nejvyšší správní soud rozhodnutí napadané kasační stížností nemůže změnit, může je pouze zrušit, nebo může kasační stížnost jako nedůvodnou zamítnout.

Proti pravomocnému správnímu rozsudku je posléze přípustná ústavní stížnost ve smyslu ust. čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, resp. § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění. Nutno ovšem upozornit, že využití ústavní stížnosti v tomto typu řízení je spíše teoretické, v praxi by zřejmě přicházel tento typ ústavní stížnosti v úvahu pro porušení čl. 29 a čl. 32 Listiny základních práva svobod (ústavní zák. č. 2/1993 Sb., v platném znění).

V případě jakýchkoliv dotazů či nejasností jsme Vám plně k dispozici.

S pozdravem

Mgr. Tomáš Tyll, advokát